

# MARDİN'İN GELENEKSEL EĞLENCESİ: LEYLİ GECESİ

## Tradational Mardin's Entertainment: Leyli Night's

Hatice Kübra UYGUR\*

*Mardin, Türkiye'nin güneydoğusunda ülkenin en eski kentlerinden biri.  
Gökyüzüne komşu bir kalenin eteklerine kurulmuş bir Taşkent...  
Murathan Mungan*

### ÖZ

Çok kültürlü geleneğe sahip yörelerde geleneğin aktarımı, bireyleri bir arada tutan kültürel kodları taşımalarını sağlamaktadır. Mardin yöresi, farklı dine ve dile sahip insanların bir arada yaşadığı ve ortak bir kültür oluşturabildikleri bir şehirdir. Mardin'de insanları bir araya getiren kültürel mirasın izleri, eğlence ritüellerinde de görülmektedir. Böylece yörenin geleneksel eğlencesi olan Mardin Leyli Gecelerinin işlevsel yönü ortaya çıkmaktadır. Geçmişten günümüze kültürün taşınmasını sağlayan eğlenceler, modern ile gelenek arasında yaşatılmaktadır. Geleneksel eğlenceler, bu yönüyle köprü vazifesi görmektedir. Mardin yöresinin kültür hayatını ve eğlence hayatını günümüze taşıyan Leyli Geceleri, kültürel zenginliğini, yöreye ait eğlence biçimlerine yansıtmaktadır. Mardin Leyli Gecelerinin bir diğer özelliği ise, geçiş dönemi eğlenceleri içinde yer almasıdır. Yörenin kültür ve eğlence pratiklerinin temel öğelerini barındıran kına, düğün, sünnet gibi geçiş dönemi eğlenceleri içerisinde geçmişte önemli yere sahip olan gece, günümüzde mekânsal olarak uğradığı değişimin sonucunda işlevsel ve yapısal değişime uğramıştır. Mardin Leyli Geceleri, müzik aracılığıyla iletişimin yaşandığı mekânlardır. Çok dilli ve kültürlü yapıya sahip olan yörenin, müziğine ve eğlencesine, bu çeşitlilik yansımıştır. Günümüzde gecenin bağlamından ve yerel dokusundan uzaklaşarak kazandığı yeni görünüm, gece ve ritüelleri açısından çalışmada tartışılacaktır. Mardin Leyli Gecelerinin turistik formda geçirdiği değişim ve dönüşümler, gelenek içinde yaşatılmaya çalışılan eğlence ile birlikte kültür aktarımı, çalışmada tartışılacaktır. Leyli Geceleri ise geleneksel bağlamında yaşadığı bu değişim ile öne çıkmaktadır. Mardin eğlence kültüründe önemli bir yere sahip olan "Leyli Gecesi" eğlenceleri, ritüelleri, icrası ve toplu çalma-söyleme geleneklerinin tanıtılması bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Çok kültürlü geleneğe sahip yörelerde geleneğin aktarımı, bireyleri bir arada tutan kültürel kodları taşımalarını sağlamaktadır. Geçmişten günümüze kültürün taşınmasını sağlayan eğlenceler, modern ile gelenek arasında yaşamaya çalışılmaktadır. Geleneğin yaşatıldığı ortamlar olan geleneksel eğlenceler, bu yönüyle köprü vazifesi görmektedir. Mardin yöresinin kültür hayatını ve eğlence hayatını günümüze taşıyan Leyli Geceleri, bu kültürel zenginlikleri, yöreye ait eğlence biçimlerine yansıtmaktadır.

### Anahtar Kelimeler

Folklor, eğlence, Mardin, gelenek, Leyli Gecesi.

### ABSTRACT

Transmission of tradition provides bondage between generations in multi cultural societies by means of the transmission of cultural codes between generations. Cultural heritage of Mardin which bonds people from different lingual and religious backgrounds can be traced back in entertainment practices. These practices convey past to present with its traditional character. The traditional entertainment ritual in Mardin is called "Leyli Nights". They provide the basic elements of Mardin's culture and entertainment practices. Leyli Nights are also significant for being a part of transition rituals such as bridal and circumcision ceremonies. Nevertheless as these ceremonies take place in different locations due to the change in life styles; Leyli nights' character also changed especially in places where it became a tourist attraction. This shift in its context and authenticity will be discussed. Our study is a folkloric one which takes music in Leyli Nights as means of communication. In addition, the multi lingual and multi religious structure of the region is reflected in these entertainments. Rituals and practices of Leyli Night entertainments, (both traditional and touristic) which is an important phenomenon in Mardin's entertainment culture, and introduction of collective singing practices are subject of this study.

### Key Words

Folklore, entertainment, Mardin, tradition, Leyli Night.

\* Mardin Artuklu Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Halk Edebiyatı Araştırma Görevlisi,  
Mardin/Türkiye, uygur\_haticekubra@hotmail.com

## Giriş

Yörelere ait eğlenceler, ait oldukları bölgen kültürünün temsilcisidir. Yöresel eğlenceler halkların kimliklerinden, dinlerinden ve dillerinden izler taşır. Bu izler halkların farklılığını ortaya koyduğu gibi benzerliklerini de göstermesi açısından önemlidir. Yörelere göre farklılık gösteren “halk eğlencelerini” Nebi Özdemir şöyle değerlendirmektedir: “Toplumun aynası olan eğlence ortamları, bireyin kendisi, toplumu, tarihi ve kültürü hakkında bilinçlendiği mekânlar olarak ortaya çıkmaktadır (Özdemir 2005: 25-33). Böylece bir toplumun kültür hayatına bakarak o toplumun; hayat felsefesini, inanç sistemini, yaşayış biçimini, değer yargılarını anlamak mümkündür (Yılar 2011:138). Yöresel eğlenceler, kültürün anlaşılmasını ve kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlar.

Mardin’de toplu eğlenme anlayışını yansıtan ve belli ritüellere bağlı olan gecenin adı Leyli’dir. Leyli Gecelerinde; icra öncesi hazırlıklar, icra sırası, türküler, icrada kullanılan çalgılar, icra edilen ortamlar, icra düzeni, bağlam açısından icranın değerlendirilmesi, günümüzde uğradığı değişiklikler, icranın günümüz ortamına uyarlanması, işlevsel yönü, icra edilen danslar, giyim kuşam, icrada sunulan yiyecekler çalışmada alt başlıklar halinde anlatılacaktır.

## Araştırma Yöntemleri

Bu çalışmada, Leyli Gecelerine ait ritüeller, Nebi Özdemir’in “Cumhuriyet Dönemi Türk Kültüründe Eğlence” adlı kitabındaki “adlandırma, zaman ve süre, mekân ve eğlence” başlıkları esas alınarak incelenecektir. Araştırma kapsamında Mardin Musiki Cemiyeti, Mardin Artuklu Üniversitesi Reyhanî Grubu ve geleneksel kültü-

ründe Leyli Gecelerini yaşatan Mardinli ailelerle mülakatlar yapılmıştır. Saha çalışmasına katılımcılar seçilirken günümüzde bu geleneği yaşatan aileler ve kişilerle görüşülmesine özen gösterilmiştir.

## Mardin Leyli Geceleri

Mardin’de; dinini ve dilini koruyan halkların birlikte yaşaması heterojen toplumsal bir yapıyı ortaya çıkarmaktadır. “Eğlence ortamları” yörenin kültürel kodlarının aktarıldığı alanlarından biridir. Bu ortamlar, geleneğin öğrenildiği, kuşaktan kuşağa aktarıldığı aynı zamanda bütün değişimlere rağmen yaşatılmaya çalışılan geleneklerin bir bileşkesidir. Mardin’de Leyli geceleri olarak düzenlenen eğlencelerde, geleneksel eğlence anlayışının modern zamanla ve turistik eğlence anlayışıyla birlikte dönüşmeye başladığı görülmektedir.

Yörede, çok kültürlü kimlik yaşamın her alanında kendini göstermektedir. “Sözel ve enstrümantal bazı farklılıklara karşın, Mardin’de geleneksel müzik ve danslar adeta kültürel sınırsızlığın simgesidir. Şehir merkezlerindeki düğün ve eğlencelerde, bir yanda etnik gruplara göre müzik ve danslar farklılaşırken, bir yandan da birkaç dildeki müzik parçaları dilendirilmekte ve müzik gibi danslar da iç içe geçmektedir” (Özmen 2006:126). Mardin’de toplu çalma söyleme geleneği, kentin çok dilli özelliğinden etkilenmiştir. Bir şarkının Süryanice, Arapça, Kürtçe, Türkçe sözlerle söylenmesi ya da bir şarkının diğer dillere de çevrilmesi sonucu dört dilde de söylenmesi dilsel ve kültürel bir zenginlik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum yörenin geleneksel eğlence gecesi olan “Leyli Gecelerine” de yansımaktadır. Mardin Leyli Geceleri, sadece bir

eğlenme ve dinlenme aracı değil; kına, düğün, sünnet ve askere uğurlama gibi geçiş törenlerinin bir eğlence ögesi olarak varlığını sürdürmektedir. Bu durum gecenin işlevi açısından değerlendirildiğinde eğitim, eğlence ve iletişim yönüyle geceye katılan bireylerin toplumsallaşmasını sağlamaktadır. Yörede, “bir Leyli yapalım” “tınseyle leyli şî”, “tınakad tınsevi leyli” sözü de Leyli Gecesi düzenlemek için yeterlidir. Herhangi bir sıraya tabi olmayan bu gece ve eğlencesi kendi içinde belli ritüellere sahiptir.

Mardin’in geleneksel eğlencelerinden biri olan Leyli Gecelerinde söylenen türkülerin; sözleri, dansları, halk oyunları, ikramları, bu bağlamda Mardin geleneklerinin aktarılmasını ve sürdürülmesini sağlamaktadır.

### 1. Adlandırma

Halk eğlencelerinin adlandırılmasında pek çok unsur göz önünde tutulmakla birlikte genellikle “...yemek, mekân, zaman, inanç, katılımcı, sohbet gibi eğlencenin yapısal unsurları ile vesile, kuruluş, işleyiş, ana etkinlik gibi faktörlerin ağır bastığı söylenebilir” (Özdemir 2005:81). Ferit Develioğlu’nun Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat’ında leyli sözcüğü: *Leyli, leyliyye*: 1. Gece ile ilgili, gece olan, gece gibi karanlık, hüznülü 2. Gece kalınan, yatılı anlamlarında kullanılmaktadır (Develioğlu 2005). Mardin yöresinde konuşulan Arapça’da “leyli” gece anlamına gelmektedir. “Leyli Gecesi” sözcük gurubunda ise leyli, “gece eğlencesi” anlamında kullanılmaktadır. Bu sözcük grubu yörede “gece gece” ikilemesi gibi düşünülmemektedir. Leyli sözcüğü ritüelleri olan, belli bir eğlence anlayışını içinde barındıran kültürel bir öğeye karşılık gelmektedir. Gecenin adının Arapça

bir sözcük olması yörenin eğlence anlayışında Arap kültürünün etkin olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

### 2. Zaman ve Süre

Leyli Gecesi eğlencesi için herhangi bir zaman sınırlaması ve sıralaması yoktur. Bir araya toplanan kişilerin “hadi bu gece bir leyli yapalım” “tınseyle leyli şî”, “tınakad tınsevi leyli” demeleri yeterlidir. Geçiş dönemi ritüellerinin içinde yer alan düğün, sünnet, kına, askere uğurlama gibi özel gecelerde ve dost meclislerinde “Leyli Geceleri” yapılmaktadır.

Geçmişte Leyli Gecelerinin icra ortamlarından biri olan düğünler, yörenin müzikal anlamda eğlence anlayışını yansıtmaya açısından önemlidir. Düğünler, yörenin karakteristik ögesi olan müziğin ve dansın başlıca icra ortamlarındandır. Düğünlerin değişik aşamalara yayılan bir dizi merasimden oluşması, kapsadığı zaman bakımından uzunluğu ve katılımcıların çokluğu ve duruma göre çeşitliliği (kadın/erkek) düşünüldüğünde (Mirzaoğlu 2001: 41-54) Leyli Gecelerinin işlevsel yönü, ön plana çıkmaktadır. Çünkü eğlence mekânlarında yaratılan fikirler, eğilimler, değerler, kurumlar ve normlar, ilgili toplumun normlarını oluşturur (Özdemir 2005: 93-94). Leyli Geceleri bu anlamda, eğlence kültürünün öğrenilmesini, kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlamaktadır. Ancak, Leyli Gecelerinde geleneksel kuralların eskisi kadar katı olmadığı söylenebilir. Bu durum günümüz şartları göz önüne alındığında teknolojik gelişmelerden ve mekânsal değişimlerden bağımsız düşünülemez.

### 3. Mekân

Eğlencenin düzenlendiği açık ya da kapalı her türlü fiziki ortam,

mekân olarak kabul edilir. Eğlence mekânları, geleneksel, sözel bilginin aktarıldığı ve yerel yaşamın canlı tutulduğu, kısaca geleneğin egemen olduğu kamusal alanlardır. Ayrıca bu mekânlar kültürün yaratıldığı, icra edildiği ve değiştirildiği yerlerdir (Özdemir 2005: 93-94). Mardin Leyli Gecelerinde, zaman olarak bir sınırlama olmadığı gibi mekân olarak da bir sınırlama yoktur. Geçmiş dönemde dost meclisleri için düzenlenen Leyli Gecelerinde mekân olarak evler ön plandaydı. Yazın avlu ve damlarda düzenlenen Leyli Geceleri, kışın “hicre” veya “manzara” adı verilen evlerin en geniş odalarında yapılırdı. Mardin yöresinde konuşulan Arapça’da<sup>1</sup> “manzara” sözcüğü evin, önü kapanmayan en güzel odası olarak tanımlanır. “Hicre” ise evin oturma odası olarak ailenin kullandığı odadır. Bu durum; yöre kültüründe, misafire verilen değeri göstermesi açısından önemlidir. Leyli Geceleri, hem erkeklerin kendi aralarında eğlendikleri hem de aile içinde kadın ve erkeklerin birlikte eğlendikleri bir eğlence türüdür. Mekânın Leyli Gecelerindeki fonksiyonu, katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir. Aile içinde düzenlenen Leyli Geceleri, evlerde yapılır; kadınlar ve erkekler birlikte eğlenirler. Eğlencelerin evlerde yapılmasının nedenlerinden biri, kadınların eşlerinin gece dışarıya çıkmalarını engelleme isteğidir. Kadınlar, Leyli Gecelerine katıldıklarında enstrümanlarıyla eğlenceye eşlik ederler. Evde düzenlenen Leyli Gecesine mahrem bir erkeğin<sup>2</sup> katıldığı durumlarda kadınlar, eğlence mekânına dâhil olmamaktadır.

Evlerde düzenlenen Leyli Gecelerinde misafirlere yün döşek serilir, mangal, sini ortaya getirilir. Mekâna

göre yer sofrası veya masa hazırlanır. Misafirlere verilen kıymeti göstermek açısından konuklar, odanın başköşesine oturtulur. Leyli Geceleri ritüelleri içerisinde geçmişte kış mevsiminde “Kürsil Defe”<sup>3</sup> kurulmaktaydı. Bu geceye katılanları yakınlaştıran, muhabbetleri koyulaştıran bir ortam sunması açısından önemli bir yere sahipti. Eğlencenin düzenlendiği mekânlardaki ısınma problemlerinin teknoloji ile çözümlenmesine bağlı olarak bu gelenek yok olmuştur. Teknoloji geleneği pek çok yönden etkilemektedir. Bu durumda gelenek; değişip dönüşüme uğramaktadır. Kimi zaman da tamamen ortadan kalkmaktadır.

#### 4. Eğlence

Eğlenceler, halk müzik geleneğiyle ilgili repertuarın, şarkı söyleme tarzlarının öğrenildiği, icra edildiği belli başlı kültür ortamlarıdır (Özdemir 2005: 252). Mardin Leyli Gecelerinin icra ortamları; eğlencenin, hüznün, sevincin paylaşıldığı müzikal olarak ifade edildiği ortamlar olması açısından önemlidir. Geçmişten günümüze gece ile ilgili enstrümantal boyutta, elektronik ses cihazlarının kullanılması ve popüler kültür ürünü olan türkülerin de söylenmesiyle değişiklikler olmuştur. “Etnomüzikologlar tarafında da vurgulandığı gibi, halk müziği icracılarının, yeniden üretim ve tüketimi sağlayan ticari hayatın kurallarıyla” (Mirzaoğlu 2001: 232) şekillendiğini söylemek mümkündür. Bu durum, Leyli Gecelerinin yaşadığı dönüşümü göstermektedir. Geleneksel formda belli ritüellere sahip olan gece, kültürün aktarımında önemli bir işleve sahiptir. Leyli Geceleri eğlence ritüelinde katılımcılar, kurallar, yeme içme kültürü, giyim kuşam kültürü ve oyunlar önemli bir yer tutar.

#### 4.1. Katılımcılar

Halk eğlenceleri, gönüllü katılımı gerektirir. Eğlenceye katılanlar, geleneksel ya da profesyonel icracılar/gösterimciler ve izleyici/dinleyici” olarak sınıflandırılabilir. Geleneksel ve profesyonel icracılar, eğlenceye aktif olarak katılırken izleyici/dinleyici kitlesi ise pasif olarak gösterimi izlerler (Özdemir 2005: 135). Mardin Leyli Gecelerini, katılımcılar açısından değerlendirmişte yaş konusunda sınırlama görülmez ancak gençler, geceye gözlemci olarak ve ikramları sunmak için katılırlar. Geçmiş dönemlerde düzenlenen Leyli Gecelerine özellikle aile büyükleri ve dostlar katılırdı. Leyli Gecelerinde ikramlar, kadınlar tarafından hazırlanır, erkekler tarafından sunulurdu. Kadınlar, akraba ortamı olmayan gecelerde bulunmazlardı. Akraba ortamlarında düzenlenen gecelerde, kadın-erkek ayrı olmazdı. Toplu çalma söyleme geleneğinin olduğu hemen hemen bütün toplumlarda kadınlar geceye katılmazken Mardin Leyli Geceleri, bu yönüyle farklılık göstermektedir. Aile içinde düzenlenen eğlencelere kadınlar, enstrümanlarıyla katılırlar. “Eskiden kadınlar ud, keman, cümbüş, darbuka, def çalıp şarkılar söylerlermiş. Leyli Gecelerine katılan kadınlar, “Raks-ıl Havanım” oynarlardı. Bu oyun kadınlara özgü bir oyun olup, kadınların bulunmadığı eğlencelerde, erkekler bu oyunu etek giyerek oynarlardı (Fidan 2013). Erkeklerin etek giyerek bu oyunu oynamaları ise tamamen kadınlara özgü bir oyun olarak görülmesi ile ilişkilendirilebilir.

Geçmişte, bu geceye herkes davet edilmezdi. Gecenin adabını bilenler ve dostlar misafir edilirdi. Konuklar, itibarlarına göre oturtulurdu. Otur-

ma düzeninde konukların toplumsal statüleri etkili olmaktadır. Evlerde düzenlenen gecenin icracıları, müzisyenlerden ve ev halkından oluşurdu. Geceye katılanların dinleyici profiline aile içinde düzenlenen eğlenceler açısından değerlendirirsek; aile büyüklerinin ve dostların bulunduğu samimi ortamlar olduğunu söyleyebiliriz (Çuha, Cihaner, Fidan 2011). Günümüzde turistik mekânlarda ve kafelerde düzenlenen Leyli Gecelerinin katılımcıları, yerli ve yabancı turistlerdir. Değişen Leyli Gecelerinde gecenin ana icracıları, profesyonel olarak bu işi yapan kişiler olmaktadır. Bu durum geleneğin değişen boyutlarını göstermektedir.

#### 4.2. Kurallar

Geleneksel Leyli Geceleri, kendi bünyesinde belli kuralları barındırmaktadır. Gecenin nasıl icra edileceği bu kurallara tabidir. Bu kurallardan yeme içme ile ilgili olanında alkol önemli bir belirleyendir. Gecenin alkollü veya alkolsüz olması topluluğun tercihinin bağlıdır. Ancak kadınların ve erkeklerin birlikte katıldıkları Leyli Gecelerinde alkol alınmaz. Alkollü düzenlenen Leyli Gecelerinde mezeler, çerezler önemlidir. Leyli Gecelerinin kendi içinde bir adabı olduğundan sarhoş olunması hoş karşılanmaz. Ortamı bozacak kişiler daha sonraki meclislere alınmazlar. Sarhoş olanlar evlerine kadar götürülürler (Çuha 2011). Eğlence ortamının adabına uyulmaması durumunda kişiler ortamdan uzaklaştırılırlar. Bu durumun yinelenmesi halinde ise kişiler gruptan dışlanırlar. Eğlence geleneğinde sürekliliği sağlayan temel dinamik kurallardır. “Yemek adabı, adabı muaşeret, içki adabı, oturup kalkma adabı,vb.”... gelenek içinde yer alan eğlence ortamlarının

içindeki kuralların bir bölümü de içki meclisleriyle ilgilidir. Sarhoşluğun eğlence düzeni için tehlike oluşturması etkili olmaktadır (Özdemir 2005:121).

Müzik icra edilirken konuklar konuşmaz, konuşanlar hoş karşılanmaz. Gecede icra edilen türküler, gecenin ortamına uygun olarak doğaçlama olabildiği gibi belli kurallara bağlı olarak da müzik icra edilebilir. Belli makamlarda çalınan türküler vardır. Makamlar arası geçiş belli düzenle söylenen türküler aracılığıyla sağlanır. Gecede söylenen türkülerle, duygusal yoğunluklar yaşanırken aynı zamanda eğlenilir. Özel olarak düzenlenen gecelerde, gazeller, maniler, türkü, hoyrat (malaya<sup>4</sup>) okunur. Sözel kısmı icracıya göre değişir. Makam ve usuller bir olur ancak sözler değişebilir (Çuha, Fidan 2011). İcra edilen türkü repertuarı, doğaçlamaya kısmen müsaade ediyorsa da, başı ve sonu bellidir. Makam geçişlerinde ara verilir ve arada yiyecek-içecek ikramlarında bulunulur. İkramlar, muhabbet ortamına katkısı ölçüsünde ve misafirperverliğin göstergesi olarak düşünülür.

Leyli Gecelerinde şarkıyı en iyi kim bilirse o söyler. Ortama bir saygı hâkimdir (Çuha 2011). Bu gecelerde kalabalık oyun grubu olmaz. Dönüşümlü olarak müzik eşliğinde oynamaya kalkılır, yorulanlar yerini bir diğerine bırakır. Oyunlar izlenmek için olduğundan aynı anda birçok kişinin oyuna kalkması hoş görülmez (Fidan 2011). Eğlencenin adabını bilmeyenler, kurallara uymayanlar geleneksel anlamda düzenlenen Leyli Gecelerine daha sonra alınmazlar. Geleneksel kültürde eğlence ortamı dahi olsa, geceye bir adap hâkimdir. Kültürün öğrenildiği, aktarıldığı bu mekânlarda gençler, nasıl davranılması gerektiğini de öğrenirler.

Turistik formda yeniden şekillen gecedeki ise, turistler hep birlikte oynama kalkarak eğlenmektedir. Her iki formda yaşayan gecenin farkını ortaya koymak açısından gecenin adabının bilinmesi önemlidir. Mardin Leyli Geceleri geleneğin aktarıldığı, gençlere yörenin adabının öğretildiği mekânlardan olması açısından önemli bir işleve sahiptir. Turistik formda ise geleneğin pazarlanması ve yörenin tanıtılması açısından önemlidir.

### 4.3. Giyim Kuşam

Giyim, diğer göstergeler sistemi (dil, yemek, beden dili, dans vb) gibi geçerli olduğu sosyal grubun elemanlarınca paylaşılarak edinilen sözel bilginin bir bölümüdür (Özdemir 2005: 270). Giysinin bir “gösterme sistemi” olarak kabul edildiği düşünülürse Leyli Gecesi icra kostümleri ile ilgili yörede değişik görüşler hâkimdir. Yöresel kıyafet giyilir diyenler olduğu gibi (Fidan 2011), dönemin en şık kıyafetlerinin giyildiğini (Çuha, Cihaner 2011) ifade edenler de bulunmaktadır. Geceyi icra eden gruplar turistik mekânlarda tek tip giyinebilirler. Yöresel kıyafetlerde ise çivit mavisli şalvar, yekek, sekiz köşe şapka takım olarak giyilir (Fidan 2011). Bu konuda yaşanan ikilikte “kentli olma” duygusunun ön plana çıktığı görülmektedir. Geçmişten günümüze gelen “Kentlilik bilinci” ile “kentlinin kendini kırsaldakinden farklı –tüm kentlilik bilinçlerinde olduğu gibi daha üst- görmesi şeklinde belirginleşen” (Özcoşar 2009: 113), bu bilinç giyim kuşam ile ilgili de dönemin eşrafının giydiği en güzel kıyafetler giyilmesi şeklinde somutlaşır. “Mardin’e ve Paris’e moda aynı zamanda gelirdi” (Çuha, Cihaner 2011), cümlesindeki mübalağa ile kentli Mardinlinin eğlence ortamları da dâhil olmak



üzere sosyal hayat içerisinde kendisine atfettiği yeri anlamlandırmamız açısından önem kazanmaktadır. Günlük hayat içerisinde ve eğlence ortamlarında giysi bir yönüyle de; anlamlar yüklenen bir “semboller dünyası”dır. Eğlence, kendi içinde gündelik olandan kopmayı barındırdığı için bu durum giyim-kuşama da yansımaktadır. Geçiş dönemi gelenekleri içinde devam eden Leyli Gecelerinde giyim kuşam, “sosyo kültürel ve iletişimsel bağlamda belirleyici bir işleve sahiptir” (Özdemir 2005: 275). Turistik mekânlara taşınan eğlencelerde Leyli Gecesi ekibi tek tip giyinir. Bu tek tiplilik gecenin konseptine uygun olarak yöresel kıyafetler ya da klasik gömlek pantolon şeklinde olabilir. Böylece icracı ve izleyici arasındaki fark giyim kuşam üzerinden sembolik olarak ortaya çıkar.

#### 4.4.Yeme İçme

Mardin’in kültürel çeşitliliğinin yanında yeme içme kültürü de geleneksel anlamda önemli bir yere sahiptir. Yeme içme kültürü bir anlamda iletişimin sağlandığı önemli ortamlara zemin hazırlamaktadır. Eğlence kültürünün içinde misafirperverliğin ve kültürün aktarımının tat duygusu yoluyla yapıldığı düşünüldüğünde hafızada kalıcı yer edinmesini de sağlamaktadır. Turistik açıdan yöre mutfağının tanıtılması, bu yönüyle önemlidir.

Mardin Leyli Geceleri, yöreye has yemek kültürünü içinde barındırmaktadır. İkram geceyi düzenleyen bütçesine göre değişir. Mardin’de yemek kültürü, çoğunlukla et ve baharat üzerine kuruludur. Acin adı verilen bir çiğköfte hazırlanır. Pestil sucuğu (ıkudi), üzüm, pestil, bittim, ceviz, badem, pekmez helvaları (halevet-il dıps), meyveler, çerezler ikram edilir.

Akşam yemeği daveti de olursa içli köfte, bumar, kaburga, senbusek, ciğer sote yapılır. Yemekten sonra müzik icra edilir (Fidan 2011). Gece için sunulan ikramlar kadınlar tarafından hazırlanır ancak gece bağlamından değerlendirildiğinde “sosyokültürel yapı gereği, kadın ve genç kızlar yemek yapıcı ve sunucu, yetişkin erkekler ise genellikle erkek çocuklar yemek alıcı rollere sahiptirler”(Özdemir 2005:179). Böylece kadınlar aile ortamı olmayan eğlence ortamlarına alınmamış olurlar.

#### 4.5.Müzik –Dans–Türküler

Mardin, Leyli Gecelerinde, farklı dillerle müzik icra edildiğinden çok zengin bir birikime sahiptir. “Müzikal ürün gösterim-bağlam-içerik arasındaki karşılıklı etkileşim sonucu ortaya çıkar” (Özdemir 2005: 252). Bu yönüyle kültürler arası müzik etkileşimi şarkı sözlerinde kendini gösterir. Leyli Gecelerinde Arapça, Türkçe, Kürtçe, Süryanice türküler okunmaktadır. Saz etkileşimi konusunda ise klasik sazlar kullanıldığı için kulakların sanat müziğine yatkın olduğu söylenir. Bu nedenle gecede, Türk sanat müziği icrası da yapılır. Geçmişte; “Beklerim her gece bu sahilde”, “Ada Sahilleri (Kaddu Kal Meyes)” gibi şarkılar Arapça -Türkçe söylenirmiş (Cihaner, Çuha 2011). Geceye katılanlar, halk müziğinin farklı türlerinde ve tarzlarında icralar yaparlardı. Böylece bu ortamlarda yöre müziği öğrenilir. Karşılıklı etkileşim üzerine kurulu olan icra ortamında, geleneksel kodların aktarımı ve müzik aracılığıyla iletişimsel bir mekâna dönüşür.

Kültürün önemli işlevlerinden biri olan “geleneği kuşaktan kuşağa taşıma” işlevi, yörenin geleneksel eğlencelerinde, belli bir kültür içinde

büyüyen insanlar için geleneği öğrenme merkezi olması açısından önemlidir. Yörelere ait geleneksel eğlenceler sayesinde genç kuşaklar, kendi yörelerine ait olan türkülerini, oyunları, adetleri, ritüellerini doğal ortamında öğrenirler. “Halk türküsünün anlamı, metninin yanında icra ortamındaki mesajlarından oluşmaktadır” (Özdemir 2005: 252). Mardin Leyli Geceleri de bu doğal ortamlardandır. Herkesçe bilinen yöre türkülerini, oyunları özellikle bu ortamlarda icra edilir. Bunlar: “Meymel Acuz”, “Alel Kamar”, “Hat Matar”, “Zırza (kuma)”, “Sabiha”, “Oy Memo”, “Dallali, Be mali”, “Halime”, “Şevko”, “Kaddu Kal Meyes (Ada sahilleri)”...eğlendirici, düşündürücü, ironik üslubu olan, sevgi, aşk, hasret konulu türkülerden bazılarıdır.

Yörede, Leyli Gecesi denilince akla gelen isimlerden biri geçmişte, Fikri Şebo ve Süryani Mihail'di. Mardin'de Şebo, sevdiğine duyduğu aşkını mahalli sazlar eşliğinde gazel, uzun hava, malaya ve doğaçlama olarak okuyan en iyi isimlerdendi. Okuduğu uzun havalar günümüzde okunmaya devam etmektedir. (Çuha 2011). Bunlardan bazıları: Haram Aley bil Hırım, Ah lımın, Ayneki ısvıd, Yade ela kaderi...vb. (Çınarbaş 2012: 39). Mihail ise yörede Leyli Gecelerinin vazgeçilmez isimlerindendir (Çuha, Fidan 2011; Kırılmaz, 2013). Dinleyenleri hem güldürür, hem düşündürürdü. Bi'l arabiy; cibu'l may, bittirki; su getir, bi'l kurmanci; ave bine'yi üç dilde söylerdi (Çınarbaş 2012:13). Gecede söylenen şarkılar yöre halkının bildiği şarkılardır. Günümüzde eski şarkıların yanı sıra yeni eserler üreten müzisyenler de vardır. Hasan Çuha, Abdülkerim Çuha, Aydın Uçaroğlu yöresel tavırlarla müzik yapan isimlerdendir.

Gecede dans icrası; reyhani, Mardin çiftte tellisi, gelin karşılaması, halay...vb oyunlarla gerçekleşmektedir. Yörede oynanan halk oyunlarında, dayanışmayı simgelemesi açısından omuzların hareketi önemlidir. Omuz vermek, güveni ve dayanışmayı simgeler.

Mardin Leyli Gecelerinin dans icrasında önemli bir yere sahip olan Reyhanî, bir anlamda gecenin adabını bilenlerin oyunudur. Gecenin adabı ve müzik zevki Reyhanî dansında birleşmiştir (Fidan 2013). Reyhanî dansının icrası sırasında ritüel kökenli figürler icra edilmektedir.

#### 4.5.1.Reyhanî

Reyhanî dansı, Reyhanî müziği eşliğinde bireysel olarak oynanan ve “Allah'a yakarışın simgesi” olarak eller havada avuçlar açık bir şekilde diz üstüne çöke çöke oynanan bir oyun türüdür (Fidan 2011). Mardin'e özgü olan Reyhanî müziği; Endülüs, Arap, Süryani, Kürt ve Türk müziklerinin karışımıdır. Yaygın olarak Mardin merkezinde Reyhanî müziği eşliğinde oynanan figürleri bir araya getiren dans, genelde erkekler tarafından oynanır (Çuha, Fidan, 2011). Reyhanî müziği, içinde sevgiliye kavuşma, ayrılık, hüznün, sevinç gibi pek çok duyguyu barındırır. Adını güzel kokulu bir bitki olan Reyhan'dan (yörede bilinen adı ile Rihen) alan müziğin ve dans icrasının değişik figürleri vardır. Reyhanî müziği, altı haneden oluşan müzik akışına sahiptir. Her bir hanesi farklı bir duyguyu oluşturur. Ritmik havası insanı dansa teşvik eder. Reyhanî bir peşrevdir. Enstrümantal olarak çalınır. Söz yazmaya çalışan hiç kimse başarılı olamamıştır (Çuha 2011).

Reyhanî dansının kendine özgü



dans icrasında ilk bakışta feminen tavrı olarak yorumlanabilecek figürler dikkat çekicidir. Ancak Mardin halkı, Reyhanî dansının ve müziğinin Tanrıya yakarışı sembolize eden inceliği, reyhan bitkisinin salınışı ve dansın zarafeti olarak yorumlamaktadırlar. Her bir figürün özel anlamı olduğunu bilirler. Bu nedenle dans figürleri yörede feminen olarak değerlendirilmemektedir. Kaeppler'in ifadesiyle dans, çok kere sosyal ve dini bağlamlar içinde anlaşılabilen kültürel sembollerle yaratılmaktadır ve tıpkı ritüel, tören ve eğlence gibi bilgi ve anlam aktarmaktadır. Aynı kültürel kodlara sahip yöre halkı, dansın tavrını, anlamlarını, figürlerini doğru bir şekilde yorumlarken farklı kültürlerde Reyhanî tavrında ve figürlerinde yapılan dans feminen olarak yorumlanabilir. Bu durum geleneği bilmenin ve o gelenekten gelmenin aynı kültürel kodlara sahip olmanın önemini geleneği yorumlamada önem kazanmasıyla açıklanabilir.

#### 4.6.Çalgılar (Müzik Aletleri)

Genelde Mardin eğlence kültüründe özelde de Leyli Geceleri'nde kullanılan enstrümanlar geçmişte; cümbüş, keman, ud, büyük kasnaklı def ve darbukaydı. Günümüzde ise; davul, zurna, klarnet, tulum, def, zilli def, kaval, dilsiz kaval, erbana, cümbüş, darbuka, bağlama, ud (kısa boyunlu lüt), tanbur (uzun boyunlu lüt) koto ve kabak kemence çalgı aletlerinden bazılarıdır. Mekân ile birlikte müzik aletlerindeki bu değişim; mekânın değişmesinden ve teknolojinin gelişmesinden bağımsız düşünülemez.

#### 5. Eğlence- Turizm İlişkisi

Kültürel öğelerin nesilden nesile aktarılmasını sağlayan işlevlerin başında eğlence gelmektedir. Eğlence

ortamları, kültürün pek çok özelliğini içinde barındırır ve kültür aktarımına katkıda bulunurlar (Yılar 2011: 138). Bir toplumun eğlence anlayışı aynı zamanda o toplumun kültür hayatının aynasıdır. Eğlence hayatında yaşanan değişimler ile kültürel hayatta yaşanan değişimlerde paralellik olduğunu söylemek mümkündür. Toplumların eğlence anlayışı bu yönü ile yeni bir işlev kazanmıştır.

Kültürel bir olgu olarak eğlence, bir taraftan müstakil bir alana özgü geleneği, diğer taraftan da kültürün diğer geleneklerinin yaratıldığı, yaşatıldığı, aktarıldığı ve dönüştürüldüğü bir ortamı ifade etmektedir. Bu açıdan tanımlandığında eğlence, insanlığın en etkin kültürel dinamiklerinden biridir (Özdemir 2003: 154). Ancak bu durum günümüz teknolojik gelişmelerine maruz kalan eğlence hayatının, geleneksel özelliklerini kaybederek tek tipleşmesine engel olamamıştır. Toplumların kültürel belleğinin bir parçası olan eğlenceler, gelenekselden uzaklaştıkça "tüketim kültürünün" ve "popüler kültürün" bir parçası haline gelmeye başlamıştır. Tüketim kültürünün bir ögesi olarak hızla değişen ve dönüşen bir form kazanırken popüler kültür gereği gelenekselden uzaklaşp aynı hızda tüketilmeye başlanmıştır. Yüzyılların birikimi ile gelen eğlence anlayışı, bu yönüyle toplumsal hafızada sekteye uğramaktadır. Mardin Leyli Gecelerinde ise popüler kültür hâkimiyetini turistik amaçlı eğlencelerde ve mekânlarda göstermeye başlamıştır. Böylece bu gece ve gecenin folklorik öğeleri tüketim kültürünün bir parçası haline gelmiş ve dönüşmüştür. Bu etkileşim ve dönüşüm tek taraflı olmamaktadır. Bir taraftan geleneğe dair pek çok özelliğini kaybeden

gece, geleneğin pazarlanması yoluyla da popüler kültür içerisinde yeni bir form kazanarak pazarlanmaktadır.

Tarihi ve kültürel zenginlikleriyle dikkat çeken Mardin, zengin folkloru, yaşatılmaya çalışılan gelenekleri ve aynı zamanda gelenek pazarlaması yoluyla önemli bir turizm potansiyelini barındırmaktadır. Mardin, geleneği pazarlayarak yöre turizminin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Böylece yörenin çok kültürlü yapısı ve gelenekleri, turizm yoluyla geniş kitlelere ulaşmaktadır.

Eğlence kültürü, Mardin'in sosyal hayatı içerisindeki yerini, toplumsal bağları ile anlamamızı gerektirmektedir. Gecenin ritüelleri geçmişteki ve günümüzdeki pratikleri ile değerlendirilerek karşılaştırılmalıdır. Günümüz tüketim toplumu ve popüler kültürü ile birlikte pek çok alanda yaşanan değişim ve dönüşümler eğlence kültürünü de etkilemiştir. Eskiden özellikle dost meclislerinin ve geçiş dönemi ritüellerinin bir gece eğlencesi olan Leyli Geceleri, günümüzde turistik mekânlarda markalaşmaya doğru giden bir kentin folklorik ögesi olarak tanıtım aracı görevini üstlenmektedir. Kültürün kuşaktan kuşağa aktarıldığı geleneğin yaşatıldığı eğlence mekânları, bu yönüyle işlevselliğini korusa da popüler kültüre yenik düşmekten kendini alıkoyamamaktadır.

Kitle ya da tüketim kültürünün egemenliğinin onaylandığı bugün, eğlence "satılabilen ve çok türlü, geniş insan gruplarının hoşlanabildiği herhangi bir anlatı, gösteri ve yaşantılar" şeklinde tanımlanmaktadır. Kitle kültürü profesyonelleri bu işlemin ilk aşaması olarak da var olan eğlence geleneklerinden yararlanmaktadır. Süreç, kaynağın amaca uygun taraflarının

yeni biçimlerle ve tektürleştirilerek tüketicilere sunulması şeklinde gerçekleşmektedir. Böylelikle eğlendiğini sanan günümüz insanı, hem kendisini hem de geleneksel eğlence sisteminde yer alan unsurları tüketmektedir (Özdemir 2003: 150-153).

Geleneksel eğlence ortamları yöre halkının geleneği deneyimledikleri mekânlar olmaktadır. Bu ortamlarda yörenin gençleri, geleneği öğrenerek, kuşaktan kuşağa aktarmaktadırlar. Mardin'de turizmin önemli hale gelmeye başlamasıyla birlikte bazı turistik mekânların, butik otellerin ve türkü kafelerin/barların açıldığı görülmektedir. Turistik mekânlar ise kısa süre için yöreyi gezmeye ve geleneği deneyimlemeye gelen turistlere geleneksel pazarlama ve tüketim unsurlarına uygun olarak sunulur. Böylece gece, gerçek anlamda içeriğinden ve ritüellerinden pek çok şey kaybetse de eski adıyla ancak yeni işleviyle yaşmaya devam etmektedir.

Geleneğin günümüze aktarım formu olan turistik açıdan günümüz Leyli Geceleri ve uygulamaları genel olarak turistik ve ticari amaçlı olarak düzenlenmektedir. Mardin ve yöresinin tanıtımında Leyli Gecesinin işlevsel rolü vardır. Yöre halkının geleneksel eğlencesinin turistik bir eğlence formu kazanması yöre kültürüne, geleneğine ve eğlencesine olan ilgiyi de artırmaktadır. Mirzaoğlu bu konuda şu görüşe yer vermektedir: " Geleneksel toplumdaki modern topluma geçiş sürecinde geleneksel bağlam ile birlikte, gösterimin kendisi de değişmeye başladı. Değişmenin diğer bir boyutu ise müzik icralarının giderek kendi öz bağlamlarından ayrılmaya başlamasıdır. 1) Gelenek çevresi gösterimleri, 2) Yeniden üretime ve tüketime yönelik gösterim-

ler” (Mirzaoğlu 2001: 230-231). Bu durumu Leyli Geceleri açısından değerlendirdiğimizde “gelenek çevresindeki bağlamıyla” birlikte yapılan eğlencelerin azaldığı görülmektedir. Dost meclislerinin ve ailelerin eskisi kadar geleneksel bağlamında eğlenmemeleri bu ortamların zamanla değişmesine veya ortadan kalkmasına sebep olmuştur. Bir diğer madde olan yeniden “üretim ve tüketim”e yönelik olan eğlence anlayışı” Mardin Leyli Geceleri açısından değerlendirildiğinde ticari ve turistik formda yeniden üretilmiştir. İcranın turistik mekânlara yayılması geleneğin ekonomi ile yeniden şekillenmesi anlamına da gelmektedir. Bu durum tek taraflı değildir. Bir taraftan gelenekten aktarılan ve pazarlanan eğlence formu diğer taraftan küreselleşen dünyada “yerel müziklerin değer kazanması veya bu müziklerini temsil eden yerel çizgilerin öne çıkmasına” (Mirzaoğlu 2001: 232) neden olmaktadır. Kaybolmaya yüz tutmuş geleneksel öğeler, yöreye duyulan ilgi sayesinde turistik formda geniş kitlelere tanıtılmaktadır. Turizm, yörenin gelişmesine maddi anlamda katkı sağlarken turistik form kazanarak gelenekselin de tanıtılması olana sağlamaktadır.

Mardin Leyli Gecelerinin geleneksel ortamlardan çıkarak pazarlanmasında kazandığı bu yeni form ve amaç önemlidir. Pazarlanan geleneksel Mardin Leyli Geceleri, pek çok kişi de yöreye karşı merak uyandırmıştır. Bu durum yörenin kültürüne, geleneğine olan ilgiyi artırırken turizmini de etkilemiştir. Tüketim kültürünün bir parçası olarak Leyli Geceleri ve dansları kurulan ekiplerle pazarlanmıştır. Yöredeki otellerde veya eğlence mekânlarında Leyli Geceleri düzenlemeye başlanmıştır.

Turizmde gelenekten faydalanmak isteyenlerin, folklor ürünlerinin doğal ortamını tahrip etmemeleri gerekmektedir. Bunu engellemek için ise bilinçli bir turizm- gelenek ilişkisine ihtiyaç vardır (Şahin 2009: 58). Mardin Leyli Gecenin ticari formunda gecenin ruhuna uygun olan samimiyeti kaybettiğini söylememiz mümkündür. İcranın düzenini ve kurallarını bilmeyenler tarafından izlenen gece, turistik bir form olarak geleneğin tanıtılmasında ve pazarlanmasında kullanılmaktadır. Yöre halkının geleneğin devamı olarak düzenlediği Leyli Geceleri ise geleneğin kuşaktan kuşağa aktarılmasında, geleneğin öğrenilmesinde ve yaşatılmasında önemli bir yere sahiptir.

#### **Sonuç**

Mardin Leyli Geceleri ve icra ortamları; kültürün ve geleneğin devamlılığını sağlaması açısından, yöre halkını bir araya getirmesi ve toplulukta “güven” duygusu yaratması, hangi dil ve dinden olursa olsun ortak bir kültürü yaşatması ve eğlendirmesi açısından içinde pek çok işlevi barındırmaktadır. Geleneğin pazarlanması ve yaşatılması açısından bu geceler ve gecelerde söylenen türküler, oynanan danslar, çekilen halaylar, ikram edilen yiyecekler, icra ortamının ritüelleri önem kazanmaktadır. Geceyi bu yönüyle değerlendirdiğimizde Leyli Geceleri, yöre halkının geleneği sanatsal boyutta deneyimledikleri ve aktardıkları mekânlardır. Gecede söylenen türküler, türkülerin sözleri, danslar yöre halkının hayat karşısındaki tutumunu örneklemektedir. Mardin Leyli Geceleri, içinde pek çok işlevi barındıran önemli icra ortamlarıdır. Geleneğin yaşatılmasının, kuşaktan kuşağa aktarılmasında, eğitimsel ve eğlendirme,

topluluğa ait olma, güven duyguları uyandırması, bağları güçlendirmesi, turistik açıdan geleneğin pazarlanması işlevleri de göz önüne alındığında da “Leyli Geceleri” önem kazanmaktadır.

Son olarak, gelenekselliğin ve özgünlüğün küreselleşmenin de etkisiyle erozyona uğradığı günümüzde geleneksel değerleri kurtarmak ve yaşatmak zorlaşmaya başlamıştır. Kültürlerin birbirleriyle olan hızlı etkileşimi farklılıkları ortadan kaldırmaya başlamaktadır. Mardin Leyli Gecelerini şekillendiren yapısal ve işlevsel değişimler günümüzde icra ortamlarından icranın yapılış amacına kadar her alanda etkili olmaktadır. Yöre halkının eğlence anlayışındaki değişimden teknolojik gelişmeleri ve tüketim kültürü içinde pazarlanmasını sorumlu tutabiliriz. İnsanları biraya getiren sohbetin ve eğlencenin olduğu geleneğin öğrenildiği, paylaşıldığı ve yaşatıldığı Leyli Gecelerinde, televizyonun her evde bulunur hale gelmesiyle toplu çalma söyleme geleneği olan yörelerin gecelerini olumsuz anlamda sekteye uğratmıştır. Sözlü kültürün üretim alanı olan eğlence ortamları bu anlamda sözlü kültür ürünlerinin yaşamasına zemin hazırlayan ortamlardan yoksun kalmaya başlamıştır. Turistik amaçlı yapılan eğlencelerde ise gecenin yapısında yaşanan yapısal değişimler; modernleşme, tüketim ve pazarlama süreçleriyle birlikte dönüşmeye başlamıştır. Leyli Geceleri bu yönüyle farklı bir formda karşımıza çıkmaya başlamaktadır. Leyli Geceleri ile ilgili geçmişten günümüze bir değerlendirme yapacak olursak gece; geleneksel boyutta geçiş dönemleri içindeki önemini kaybetmiştir. Ancak özel günlerde, dost meclislerinde, turistik mekânlarda yaşatılmaktadır.

Bu yönüyle değerlendirildiğinde Leyli Gecelerinin geleneksel formuyla kaybolmaya yüz tuttuğunu söyleyebiliriz. Gece, mekânsal olarak ve içerik olarak uğradığı değişimle birlikte, turistik mekânlarda hâlâ icra edilmektedir.

#### NOTLAR

- 1 Mardin’de Arapçuların dil ile ilgili olarak genel kabul Arapça’nın Oultî lehçesi olduğu yönündedir
- 2 Ailenin akrabalarından olmayan erkeklerinin olduğu ortamlar mahrem kabul edilmektedir.
- 3 Mardin kültüründe önemli bir yeri olan “Kürsil Defe” geleneği özellikle uzun kış gecelerinde yaşlı kişiler tarafından, masallar, halk hikâyeleri, efsaneler anlatılırdı; hikâye anlatılan evler konuklarla dolup taşardı. Anlatılan hikâyeler çoğunlukla uzun olur, gece yarısına kadar, hatta sabaha kadar sürer, kimi zaman bazı hikâyelerin günlerce devam ettiği de olurdu. Bu gelenek, günümüzde teknolojinin evlere girmesiyle varlığını iletişim araçlarına bırakmış, hızla kaybolmaya yüz tutmuştur. Ancak uzun yıllar devam edip gelen Kürsil Defe geleneğinin; masalların, efsanelerin, halk hikâyelerinin günümüze kadar aktararak gelmesinde ve korunmasında önemli bir rol oynadığı da bir gerçektir (Yılmaz, 2009: 64-65).
- 4 Malaya: Gazel ve hoyrat arası bir ezgidir. Sevgiyi aşkı ifade eden sözlerden oluşmaktadır. Genellikle özel bir makamla okunur.

#### KAYNAK KİŞİLER

- Cihaner, Ekrem. 1954 doğumlu, İnşaat Mühendisi ile 8.10.2011 tarihinde yapılan görüşmenin ses kaydı H. K.U şahsi arşivindedir.
- Çuha, Hasan. 1966 doğumlu Mardin Musiki Cemiyeti üyesi, Lise mezunu ile 10.10.2011-14.02.2013. tarihleri arasında yapılan görüşmelerin ses kaydı H. K.U şahsi arşivindedir.
- Çuha, Abdülkerim. 1963 Mardin Musiki Cemiyeti üyesi. Lise mezunu ile 10.10.2011-14.02.2013. tarihleri arasında yapılan görüşmelerin ses kaydı H. K.U şahsi arşivindedir.
- Fıdan, Mehmet. 1956 doğumlu Mardin Artuklu Üniversitesi Reyhanî Ekibi üyesi ve Mardin Artuklu Üniversitesinde çalışmaktadır. 8.10.2011- 12.02.2013 tarihleri arasında yapılan görüşmelerin ses kaydı H. K.U şahsi arşivindedir.
- Kırılmaz, Deniz. 1954 Mihail Kırılmaz’ın gelini, Emekli öğretmen 10.02.2013-14.02.2013.

tarihleri arasında yapılan görüşmelerin ses kaydı H. K.U şahsi arşivindedir.

#### KAYNAKLAR

- Alkan, Hulusi. *Popüler Kültür ve Eğlence Hayatı, Ankara'nın Eğlence Hayatı Üzerine Sosyo- Kültürel Bir İnceleme*, Ankara: Yüksek Lisans Tezi (Danışman Nazife Güngör), Gazi Üniversitesi Gazetecilik Anabilim Dalı Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
- Çakır, Vedat. "Konya'nın Geleneksel Eğlence Kültürü" *Türkiyat Araştırmalar Dergisi*, S: 17, s: 355-382, 2008.
- Çınarbaşı, Ahmet. *Geçmişten Günümüze Mardin Müziyenleri*, Soylu Matbaa, Mardin. 2012.
- Çuha, Abdülkerim. *Mardin Halk Müziği*, Mardin. 2006.
- Develioğlu, Ferit. *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitap, Ankara, 2005.
- Ekici, Savaş. "Elazığ- Harput Müzik Kültürü", *Millî Folklor*, Yıl:16, S: 64,s: 147-155. 2004.
- Ersoy, Ruhi. "Performans Teori Bağlamında Sözlü Kültür Ürünlerinin Müzelenmesi Sorunu Üzerine Bazı Düşünceler", *Sözlü Kültür Ortamı Kaynaklarının Medya Kullanılması Bağlamında İlgili Bir İnançın TRT Arşivine Kazandırılması Serüveni, Halk Kültürünün Medya Açısından Değerlendirilmesi Uluslararası Sempozyumu, Sakarya (12-13-14 Aralık 2002)*, Basılmamış Sempozyum Bildirisi. 2002.
- Güler, Abdülkadir. *Mardin Folkloru Gelenekler-Görenekler*, Marev, 1998.
- Günal, Veysi. "Mardin İlinde Kültürel Turizm Potansiyeli" *Marmara Coğrafya Dergisi*, S:11 s:93-124. 2005.
- Mirzaoğlu, F.Gülay. "Türkülerin İşlevleri ve Zeybek Türküleri", *Türkbilig*, S:2, s:76-91. 2001.
- \_\_\_\_\_. "Gelenekselden Küreselleşmeye Doğru Halk Müziği Gösterimlerinin Yapısı", (2001). VI. Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri (18-22 Haziran 2001, Mersin), s:229-236, Ankara, 2002.
- \_\_\_\_\_. "Yapısal ve İşlevsel Açından Atma Türkü İcrâ Geleneği", *Uluslar arası Tarih-Dil-Edebiyat Sempozyumu Bildirileri*, 3-5 Mayıs 2001. C.2, 103-120., Trabzon, 2002.
- \_\_\_\_\_. "Müzikal Ses ve Hareketin Gücü: Zeybek Danslarının İşlevleri", *Folklor/Edebiyat*, S:24, s:255-266. 2000.
- Modleski, Tania. *Eğlence İncelemeleri, Kitle Kültürüne Eleştirel Yaklaşımlar*, Metis Yayınları, İstanbul. 1998.
- Murathan Mungan. *Paranın Cinleri*, İstanbul: Metis Yayınları, s: 8, 2006.
- Sümbül, Muzaffer. "Kültürel Değişim Bağlamında Halk Oyunları Geleneği ve Bir Örnek

- Uygulama Olarak Adana-Osmaniye Halk Oyunları*",17-19 Aralık 2004 Halk Kültüründe Değişim Uluslararası Sempozyum Bildirileri, Pınarbaşı Matbaacılık, İstanbul. 2005.
- Şahin, Halil İbrahim. "Dalyan ve Köyceğiz Çevresinde Gelenek, Turizm ve Folklorizm", *Millî Folklor*, yıl 21, S: 82, s: 50. 2009.
- Öcal, Mehmet. "Türk Halk Müziğinde Toplu Çalma Söyleme Geleneği" [www.turkishmusicportal.org/article.php?id=20...](http://www.turkishmusicportal.org/article.php?id=20...) Erişim Tarihi:15.05.2012
- Özcoşar, İbrahim. *Merkezleşme Sürecinde Bir Taşra Kenti Mardin (1800- 1900)*, Mardin Artuklu Üniversitesi Yayınları. 2009.
- Özdemir, Nebi. "Eğlence Müze İlişkisi ve Türk Eğlence Geleneği Araştırma Uygulama Merkezi", *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi Sempozyumu Bildirileri*, Gazi Üniversitesi THBMER Yayınları, (12-13 Aralık 2002), Ankara. 2003.
- \_\_\_\_\_. *Cumhuriyet Dönemi Türk Eğlence Kültürü*, Akçay Yay. Ankara 2005.
- \_\_\_\_\_. "Osmanlı Tüketim Kültürü, Eğlence ve Yazılı Medya İlişkisi", *Millî Folklor*, Yıl:19, Sayı: 73, s: 22. 2007.
- Özmen, Abdurrahim. *Tur Abdin Süryanileri Örneğinde Etno-Kültürel Sınırlar*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkbilim Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara. 2006.
- Uslu, A.; Kiper, T. "Turizmin Kültürel Miras Üzerine Etkileri: Beypazarı/Ankara Örneğinde Yerel Halkın Farkındalığı", *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi Journal of Tekirdag Agricultural Faculty*, 2006.
- Yakıcı, Ali. "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Somut Mekânı: Konya Barana Odaları", *Millî Folklor*, Yıl 22, Sayı 87. 2010.
- Yılar, Ömer. "Erzurum'da Erkeklerin Bekârlığa Veda Partisi "Kısrı Gecesi", A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED] 45, Erzurum, 137-158. 2011.
- Yılmaz, İbrahim. "Kültürel Zenginlik Bakımından Mardin", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, IX, Sayı: I 2009.